

Tóke István

NAGYGAZDÁK ÉS CSELÉDEIK A ZENTAI NÉPI ANEKDOTÁK TÜKRÉBEN

Sokszor elhangzott már körünkben az a megállapítás, hogy anekdota kedvelő nép vagyunk mi magyarok. Tudjuk, derűs természetű elődeink adomázó kedvét számos gyűjtemény is őrzi. E kötetek azonban jórészt csak az egykori táblabírák és képviselők „úri huncutságait”, politikai és közéleti humorát örökítették meg; az egyszerű nép tréfás kedvének megnyilatkozásaival alig-alig találkozhatunk ezekben a gyűjteményekben. Pedig anekdotáztak a parasztjaink is, csakhogy a népi tréfáknak és élceknak kevés megörökítője akadt a szellemi néprajz gyűjtőinek körében. Kivételt csupán a székely és a palóc népi anekdoták képeztek: ezeknek akadtak jeles feldolgozói. Arról a tényről viszont, hogy a néphumor más vidékek magyarságában is kivirágozhat, erről nemigen akartak tudomást venni a néprajzkutatók.

Közel 30 esztendője élek Zentán, ebben a Tisza menti kisvárosban. Tanárként kerültem ide mindjárt a főiskola elvégzése után, s azóta is itt tanítok anyanyelvet az egyik általános iskolában. Már a kezdet kezdetén feltűnt a város sajátos hangulata, otthonos légköre, a földműves lakosság hagyománytisztelete, ízes és színes, képgazdag beszéde. Az osztályban a magyar órákon nem kellett minduntalan a tankönyv irodalmi példáira hivatkoznom, ha a népdalt, népballadát vagy a népmondát tanultuk. Tanítványaim maguk is elég sok népköltési terméket ismertek, olyat, amely itt a Tisza mentén, szűkebb páttriájukban termett. Tanulóim révén sikerült összegyűjtenem a zentai és Zenta környéki gyermekjátékokat is, továbbá a kiolvasókat, a gyermekmondókákat, s az is jellemző, hogy amikor megkértem őket, gyermekcsúfolókból olyan bőséges anyagot hordtak össze, melynek feldolgozását időhiány miatt mind a mai napig nem tudtam elvégezni.

Így lettem én szinte akaratomon kívül néprajzkutató, s előbb csak költelességérzetből, az anyanyelvi órák színesítése céljából gyűjtöttem, hogy később magam is kedvet kapva a gyűjtéshez, már tudatosan tallózgassak a szellemi néprajz kiterjedt mezején.

Az itteni helyi mondák és babonás hiedelmek után kutatva találtam rá a népi anekdotákra is.

A mestergerendás, sárgaföldes alvégi szobákban csendes pipaszó mellett társalogni, adatközlőim gyakran szóttek beszélgetésükbe érdekes történeteket régenélt nagygazdákról, hajdanvolt cselédekről, jeles polgárokról. Humorral fűszerezett meséikben megesett vagy vélt történetek kerekedtek csattanós esetté, s hallgatva ezeket a vidám históriákat — később pedig már kutatva utánuk — érlelődött meg bennem a feladat: fel kell jegyezni a zentai néphumornak e sajátos megnyilatkozásait.

Idestova 20 éve gyűjtöm már Zentán és környékén (Ada, Mohol, Tornyos, Kevi, Felsőhegy, Oromhegyes, Kanizsa, Adorján, Kispiac) ezeket a — talán nem is szigorúan vett — anekdotákat. A műfaji meghatározás szerint ugyanis az anekdota személyhez kötött, rövid és vidám csattanós történet itt-ott némi tanulsággal. Az általam lejegyzett népi anekdoták viszont nem minden esetben egyetlen epizódú történetek, ezért tehát valamivel hosszabbak, mint a klasszikus értelemben vett anekdota, azonkívül a csattanó sem jellemző mindegyiknek a végén. Inkább talán „vidám históriák” vagy „tréfás történetek” elnevezés fejezné ki szabatosabban e népi humor zentai válfajának lényegét — ha egyáltalán fontos a megnevezés. A tárgyköriük egyébként megegyezik a hagyományos anekdotakéval. Szereplőik között egyaránt megtaláljuk a papot, katonát, a pászort (főleg a juhászt), a polgárt, tisztviselőt, fináncot, az iparost, röviden: mind azt a típust, akit eddig az anekdotagyűjteményekből is jól ismerünk már. Egy valami azonban mégis jellemző ezekre a zentai népi anekdotákra: az, hogy leggyakoribb szereplőjük a fukar és nagytörvényű módos gazda, valamint a nála szolgáló béres vagy a két keze munkája után élő szegény napszámos. E három embertípus viszonyát meglepően sok anekdota ábrázolja. Mivel a rátarti nagygazda réteg mélyen lenézte, alig-alig vette emberszámba a nincstelen cselédet meg a kasza-kapa igájában sínylő részermunkást, érthető, hogy e népi anekdoták éle és gúnyja is mindig fölfelé irányul, s ha van, akkor a poén is legtöbbször a gazdatársadalom valamelyik pókhasú képviselőjén csattan.

Ennek az éles társadalmi ellentétnek gyökerei még a múlt század hetvenes éveiben lezajlott járásosztásig nyúlnak vissza. Ekkor ugyanis a város birtokában levő hatalmas legelőből 18.000 hold elsőrendű termőföld került felosztásra. A járásosztás során csalás, vesztegetés révén a zentai nagybirtokos réteg hatósági jóváhagyással semmizhette ki a földhöz jutni akaró nincstelen mezőgazdasági munkásságot. Az osztás körüli haszonlesést és önző magatartást a kisemmizett szegénység sohasem tudta megbocsátani az úri rendnek, s habár a változó gazdasági és társadalmi berendezés jócskán összemosta már a vagyonskülönbségeket, ellentéteket, még ma is él az alsóvárosi kisparaszt tudatában a szégyenletes határrendezés emléke. „Igazságosan, mint járásosztáskor!” „Föltette a járásosztó kalapot” — idézik gúnyosan a szólást, ha szövetkezeti vonalon vagy a tagosítás alkalmával megkárosítva érzik magukat. S találkozik még ma

is olyan hajlott idejű alvégi, aki — ha úgy hozza a hangulata — eldallolja a járásosztásról költött egykori gúnyját!

„Apáink birtanak nagy legelőt.
 Százszor is felérte a most meglevőt.
 Tirajlom, tirajlom, tirajlalom.
 De Berci nagyésszel kigondolta,
 Hogy ezt a szegény nép ne jussolja.
 Tirajlom . . .
 Kimondta a nagy szót, azt a merészt
 Abból csak gazdagok vehetnek részt.
 Tirajlom . . .
 Mérnökök szeldelték fel a járást
 Sokan kaptak egész új szállást.
 Tirajlom . . .
 Ne hagyj el, ne hagyj el, o irgalom,
 Sok helyütt hibázott a cirkalom.
 Tirajla, tirajla lom.

De térjünk vissza az anekdotákhoz és mesélőihez!

Téli estén, hátukat a búboskemencének vetve, ma is el-elemlegetik az egykori cselédek maradékai, hogyan járt túl apjuk, nagyapjuk, régi ismerősük ennek meg ennek az uraságnak az eszén. Mint ahogyan a népmesében, ugyanúgy ezekben az anekdotákban is a hajdani kisemmizettek szolgáltának maguknak igazságot, s állítják falhoz, szedik rá az őket megrövidíteni szándékozó nagygazdákat. Leggyakoribb fegyverük a furfang, a leleményesség, s ezzel élni virtus számba megy, de nem csak az anekdotákban, hanem a valóságban is. Találón fogalmazza meg ezt a népi magatartást az egyik anekdota hőse, aki így sommázza mind a maga, mind a többi nincstelen életfilozófiáját:

— Hja, ész is köll ám a szegínysíghön, nemcsak türelem.

A Tisza menti anekdotákról még csak annyit: említettük már föntebb, hogy nem mindegyik történetkének van csattanója, s nem is mindig humorosak ezek a históriák — mégis lejegyeztük őket. Mondanivalójuk ugyanis mindig valószerű, a paraszti élet mindennapjaiból, csendes bölcsességükkel kort is, osztályt is, emberi magatartást egyaránt sűrítve tudnak jellemezni. Igaz, szókimondásuk néhol vaskos, témájuk olykor parlagi, de a finomkodó polgári ízlésnek is be kell látnia, hogy a szegényember nemigen lehetett választékos hangulatban akkor, amikor az úri gögőt vagy a részessel szemben garasoskodó nagygazda fukarságát akarta nevetségessé tenni.

A gyűjtés módjáról tájékoztatásul a következőket mondhatom: minden esetben szóbeli közlés alapján jegyeztem le a hallott történeteket. Ahol lehetett ott szinte szóról szóra adtam vissza a történet elbeszélőjének előadásmódját, vagy ha ez bántóan pongyola volt, akkor a kifejezéseit, szó-

használatának egyéni ízét és fordulatait törekedtem átmenteni az anekdota szövegébe.

Hiszem, hogy e néhány oldalnyi válogatás képet tud adni a Zenta környéki magyarság ma már mindinkább feledésbe merülő anekdota kincséről.

A zentai mezőkön a múlt század végén jelentek meg az első cséplőgépek, vagy ahogyan errefelé mondták a „tüzesgépek”.

Kezdetben ökrökkel meg lovakkal húzták szérútól, szérúig ezeket a masinákat, de később a m a g á n j á r ó k megjelenésével megszűnt a jószággal való vontatás.

Minden gépnél állandó cséplőbanda dolgozott (gépész, fűtő, etető, kévehányók, kévevágók, szalmahúzó, pelyvahordók, kazalrakók stb.), olykor tizenöt-húsz ember is. Ezeknek kosztját az ételhordó feleségek hordták ki a szérúkra, de ha a kinti tanyákon csépeltek, akkor az ellátásukról a tanya tulajdonosa gondoskodott.

ÖREG RÉSZES EMLÉKEZIK

Öreg részesmunkások emlegetik, hogy a gazdák — különösen a fukarabbja — igyekeztek a legolcsóbban megoldani a géprészesek kosztolását. Ahogy mesélik, minden tanyán bablevessel meg avas oldalassal várták őket.

— Olyan fekete vót a leves a füstös hústól, mint a bogrács oldala. Megenni megettük — a gép ugye étvágyat csinált —, de nem nagyon kaptunk rajta, mert rettentő sok vizet kívánt. Örökké csak azt a rossz, kemény tanyai kútvizet ittuk rája. Egyszer, amikor már az ötödik vagy hatodik tanyán fogtunk a cséplésbe, megkérdezi a gépész a héthatárban ismert zsugori nagygazdát — aki reggel még egy nyelet pálinkát is sajnált tőlünk — hogy mi lesz ebédre. Az meg dicsekedett vóna, hogy „baleves füstött csülökkel”, de torkán akadt a dicsekvés.

— Azt az ideodáját! — káromkodott a gépész — hát mink már csak babot együnk egész héten? Ki az éket! Le a szíjat, emberek! Nem dógózunk tovább!

Kapkodott a gazda fűhöz-fához, bozsékolt, de hiába. Az emberek csak akkor voltak hajlandók kötélnek állni, amikor megígérte, hogy báránypaprikás lesz ebédre.

— No, oszt lett-e?

— Lenni lett, de nem vót abba semmi köszönet — mesélte az öreg —, mert mikor délben körülültük a nagy tálat kisült, hogy a bárányból,

mire bográcsba került, kivénhedt, öreg kos lett, oszt olyan inas, rágós vót a húsa, mint a bocskorszíj. A tanyai kuttyák ették meg az ebéd legnagyobb részét, mert még az állkapcánk is kifáradt a nagy rágásban. Mondtam is, ahogy ott éhesen törülgettük a szánkat: — No, emberek, most láthassátok: amék gazda reggel kutya, az délben is az marad!

A MEGNEVELT GAZDA

Fukar ember hírében állott annak idején az öreg F. B., akiről azt tartották a régi öregek, hogy még az ökör alatt is bornyút keresett, s ha bírja tán még a tiszta vizet is megszűrte volna.

Az ő tanyájára húzatott ki egy kánikulás napon a „tüzesgép”, hogy elcsépelje a tanyai szérún összehordott gabonaasztagokat.

A részesek már hírből ismerték F. B. zsigori természetét, ezért hát kíváncsian lesték, ugyan mivel fog kirukkolni, miféle meglepetést tartogat számukra a cséplés idején.

Nem kellett sokáig várakozniuk. Ahogy a masina rögzítésével bajlódtak, bevették az ékeket, meghúzták a szíjakat, serénykedtek — hadd lássa a vén zsigori: nem hólyag ez, hogy csak úgy fel lehessen fújni — látják ám, hogy jön az öreg, s mögötte a kiscseléd. Igaz, a kínálásnál a gazda már ellépett a szérú végén álló kukorica föltekintésére, s így az indítás előtt a lányka nyújtotta oda a butykost az embereknek, de bánták is azok.

Elsőnek a bandagazda húzta meg az üveget, de nyomban ki is köpte az egész pofára valót.

— Hogy az a . . .

— Kóstolom no! — kapta ki a flaskót a káromkodó részes kezéből az etető. De alig hajtotta föl, már köpött is.

— Hej, az annya . . .!

Szakértő torka volt mind a kettőnek, s így azon melegében megállapították, hogy a pálinkának nevezett lötyy nem más, mint erős borssal ízesített kútvíz egy kevés pálinkával megkeresztelve.

Káromkodtak a munkások, szidták a szegényebbek zsírján hízó, garaszkodó nagygazdát, s aztán valamelyikük eltalálta: tanítsák mőresre, adják vissza neki a kölcsönt; „rugjanak be” a pálinkától, hadd menjen el a kedve, hogy máskor is ilyen italt nyomjon az orruk alá.

Úgy is tettek.

Indítás után elkezdtek kurjongatni, táncolni; mulattak, tántorogtak. Akik nem devernýáztak, azok a petrencét fordították le, a kazalrakók ferdén rakták meg a kazlat, a pelyvahordók hordták szanaszét a pelyvát, utána pedig összeöntötték a törekket; a kévevágók kiszaggatták a

kévéket, s ráhányták a szalmára, szóval mindent fordítva csináltak, mert ők részegek.

Viszik hírül a gazdának, hogy hogyan dolgoznak a részesek, s az lohol ész nélkül és már messziről kiabál:

— Emberek! Hé, mit csinálnak?!

De azok rá sem bajsintottak.

Fogja a gazda a fejét, fut a gépészhez (aki szintén be volt avatva a stiklibe), de az még rá is förmedt:

— Mit bosékol? Maga akarta! Miért adott nekik ilyen erős pálinkát!

Jó két óra hosszát tartott a termés pocsékolása, amíg aztán „kijózanodtak” az emberek, s utána haladt a munka rendje.

*

— No, és használt a „tanítás”, a lecke? — kérdezi öreg krónikásától a gyűjtő.

— Használni használt, mert másnap már rendesebb italt kaptunk, de tudja, én azért csak azt tartom, hogy öreg ökröt, vén fát, meg fukar gazdát megnevelni nem lehet.

Ő NEM CSINÁLHATJA ...

Kanizsán mesélték ezt a csépléssel kapcsolatos régi históriát.

Dohogott a cséplőgép a Pósa-tanyán. A gazda, afféle tehetős és ember-séges kisparaszt, ilyen alkalmakkor mindig kitett magáért: aranyszínű tyúkhúsleves, kakaspaprikás, bor meg kött tézsta várta délben a cséplő-munkásokat.

Ahogy ott az üres zsákokkal leterített árnyékosban ülnek és ebédelnek a részesek, átlátogat a tanyára a szomszéd Cs. L., a zsugoriságáról köz-ismert nagygazda.

— Hát itt mi van? Tán lakodalom? — kérdi félig komolyan, félig tréfásan a bőséges terítés láttán.

— Dehogysis, bátyám. Csakhát — hála legyen! — bő termést adott az idén a jó Isten, oszt hát úgy gondótam, én sem leszek mán szűkmarkú. Megdógoznak érte, szegények ...

— Jaj, öcsém, tik könnyen csiná'hasátok ezt: nálatok két nap alatt e'végeznek. De én nem traktálhatom ám így őket, mert az én szűrömön két hétig is ott búj a tüzesgép.

.

Valamikor híres-nevezetes alakja volt a régi Zentának R. J. is. Gazdag basa-paraszt, nagyhatú alakját, viselt dolgait, mondásait sokáig idézték a régi öregek. Ma már vékonyodik, fogy az emléke, de bandázáskor, disznótorban, parasztlakodalmakban még vissza-visszarévednek rá a rezgő fejű, galambbősz aggastyánok.

Róla kívánunk elmondani egy-két jellemző anekdotát, amelyet sikerült megmenteni a feledéstől.

AZ BIZONY MESSZE VAN . . . !

Régebben az esztendő utolsó napján volt a kanász-, béres- és cselédfogadás, vagy ahogyan Zentán nevezték: az „öcsém-vásár”. („Hát öcsém, elszegődnél-e hozzánk? — így invitálták gazdauramék a béresjelölteket.) A gazdák és a cselédnek valók ilyenkor valamelyik jelesebb kocsmában jöttek össze. (Zentán ilyen volt a Hajduska-féle vendéglő), és itt zajlott le a minden évben meg-megismétlődő béresfogadás. Ezeken az összejöveteleken, többek között R. J. uram is megjelent a többi gazda között, s jelenléte csak emelte az embervásár tekintélyét.

Mesélik, hogy egy ízben a már felfogadott új béressel szánkón indult kifelé a csantavéri földeken levő tanyájára. Zuzmarás hideg téli nap volt, s a havas mező fölött károgva szálltak a kóbor varjak. Az öreg elöl ült a subában, az új béres pedig vézna felöltőjében ott kotolt a szánkó aljába vetett szalmán. Vacogott.

Híressoron túl, mikor már nem állhatta a dermesztő hideget, didergő hangon meszólalt az árva:

— Gazduram, de messzi van a ken' tanyája!

A gazda önértetét régen érte ekkora sérelem.

— Micsoda?! — füstölgött magában. Méghogy messze van ennek a koszos senkinek az ü tanyája?

Meg se fordult csak a szája sorkából vágta oda a béresnek:

— Neked van-e tanyád, öcsém?

— Nekem? Mér kérdezi kend, amikó úgy is tuggya, hogy nincsen.

— No látod . . . A' van messze!

HAJDANI GAZDÁK – EGYKORI CSELÉDEK

A kanizsai földeken gazdálkodó néhai K. Balázs, rettentő fukar, zsupori ember hírében állott. Pedig — mint mondják — száz láncon jóval felülhágott a birtoka. Hajszállra ilyen volt a felesége is, aki képes volt 18

kilométerről begyalogolni egy pár kisgalambbal a kanizsai piacra, csak azért, mert ott néhány koronával többert lehetett túladni rajtuk. A szerzés, a gyarapodás, a föld volt az istenük. Ha két tanya között egy nád-rágszíz szélességű földsáv eladásra került, az öreg K. B. biztos odaszemtelenkedett közéjük, és ő vette meg a keskeny földdarabot.

Szóbeszéd volt, hogy fekete kenyéren, kicsi szalonnán, meg nagy vöröshagymán akart sok munkát végeztetni a cselédeivel, és a részes munkásokkal.

Mesélték, hogy egyszer a felesége így sopánkodott a szomszédasszonyának:

— Én nem tudom, hogy lehet az, hogy maguknál a kiskanász itt van három-négy esztendeig is, utána megmarad béresnek, osztán még innen is nőszül. Nálunk már odébb áll, pedig nem röstellek neki napjában háromszor is levest főzni.

— Na, lássa, ez a baj, Kati néném — okította fel a szülét a szomszédasszonya. — Próbáljon neki csak délbe' főzni, jó, kiadós, tőrös bablevest oldalassal. Vacsorára meg a híg tésztaleves helyett túrót vagy tejet adjon nagy karaj kenyérral. Én így szoktam. Próbálja csak meg maga is! Meglássa, hogy megmarad a tanyán maguknál is a kiskanász.

*

Nem állhatták a tanyájukat a béresek. Ugyanis őszi felé, amikor a nagya munkát már elvégezték, rendszerint úgy intézte a gazda, hogy összevessenek, és hogy a béres odébb álljon egy dülővel.

A kialakult bért persze nem fizették ki neki.

Egyedül egy alkalmazott tudott megmaradni náluk. Azon még az öreg sem bírta kifogni. Tempós, csendes beszédű, birkatürelmű legény volt az istenadta, akit semmi sem hozott ki a béketűrésből. Egy ízben — ünnepi lévén — a szüle kétféle kalácsot tett az asztalra, az üreset odarakta a béres elébe, a mákost meg az ura elé helyezte. A legény, mint aki észre se vette a nyilvánvaló megkülönböztetést, a leves után megtörölte a száját, s aztán az üres kalács fölött nyugodtan átnyúlt a mákosért.

— Te Sándor — szólt rá az öregasszony —, én azt a Balázsnak süttem, mert ő azt úgy szereti.

— Én is.

JÁNÓ BÁCSI KÖLCSÖNT MEG TANÁCSOT AD

Dukai János bácsiról kereng az alábbi história Kanizsán.

Apróbb kölcsönökkel szokta segítgetni a nála dolgozó részeseket, napszámosokat. No, persze, mindezt nem makulátlan keresztényi szeretetből,

hanem inkább számításból cselekedte: ezzel kötötte magához az olcsó munkaerőt. Ha ugyanis valamelyik felfogadott embere munkavállaláskor megkérte a szokásos napszám árát, azt így környékezte meg:

— Ne kérj már annyit, no! Tudod, hogy a múltkorjában is kiségitettek . . .

És mert furton furt tartoztak neki, meg rá is voltak szorulva, így hát az embereket mindig rávitte a kénytelenség, hogy engedjenek.

Mesélik, hogy egyik sok bajú napszámosa házat akart építeni valahol a szegénysoron. Telket a község adott, a falakat pedig a rokonság verte fel mívában. Hanem a tetőre meg ablakokra még így sem futotta a szegénységből. Elment hát az ember Jánó bácsihoz, és előadta a kérelmét.

— No, ülj le csak itt kint — mondta a gazda, aki a gangon fogadta a vendéget —, majd bemék, osztán megpróbálok egy kis pénzt összeszedni.

Ült, ült kint az ember, hogy már szinte bele is unt a nagy várakozásba, míg végtére csak kijött Dukai uram, aki éppen úgy tett, mintha tényleg egyenként kellett volna odabent összeguberálnia a garasokat.

— Hát nézd, ennyit adok a tetőre, e . . . — adta át a kért összeg e g y r é s z é t. — Az ablakot meg majd akkó csináld meg, amikó lesz rá pénzöd! Nem muszáj ám az ablakon kukucskálni. Állj ki inkább a ház elé, úgy többet láthatsz.

KURTA SZOLGÁLAT

Zentán esett meg az alábbi história, még valamikor a bükkfagatyás világban. Az egyik oromparti nagygazda új bérest fogadott télszakán a zentai „öcsémvásárok” egyikén. Mielőtt még a tanyára vitte volna — hogy kezesebb legyen a legény, no meg hogy jobb kedvvel lásson odakint a munkához —, a gazda előbb a városi háznál kívánta jóltartani. Meghagyta hát reggel az asszonynak, hogy nagy csupor forralt tejet, meg fehér cipót tegyen az asztalra az új béres elé. Ám, a legény, amikor leglátta a bögrében gőzölgő reggelit, csak elhúzta a száját:

— Mán tisztesség ne essék, szólván, de én ilyesmivel nem élek, asszonyág, mer’ e’ csak olyan macskának való étek. Tűrősebb koszt köll ám a cselédnek! — tette hozzá még, így igazítva útba gazd’uramékat a kiadó-sabb reggeli irányába.

Szítt egyet a fogán a zsgori tanyai, de azért intett az asszonynak, hogy — isten neki! — emelje le a tálásból a szalonnát, és rakja a legény elé. Csak amikor az asztalra került, akkor látta az asszony meg a gazda, hogy a nagy darab szalonna mellett ott terpeszkedik a paraszttányéron még egy fél varslis, amit a legény szintén észrevett, így hát visszatenni onnan már nem lehetett többé.

— No lám, ez köll a magyarnak, nem adóemelés! — így a béres, s

amúgy derekasan nekilátott a reggelinek. Leszelt egy negyed kilónyi szalonnát s hozzá kétszer annyi kenyeret, — s bevágta. Utána, mint akinek csak akkor jött meg az étvágya, lemetélt vagy két tenyérnyit a varsliból, s azt is jóízűen eltüntette.

Mindezt látva, a fukar gazda már-már epeömlést kapott a méregtől, és amikor a legény másodszer is vágni készült a disznósajtból, olyan hangon, amelyben több volt a figyelmeztetés, mint az okítás, így szólt hozzá:

— Tudod-e, hé, hogy ennek két korona kilája?

— Hát meg is éri! — válaszolta tele szájjal a béres, aki miután még egy darabot kanyarintott a degeszre töltött varsliból, bekattintotta csilagos bicskáját, jelezve hogy befejezte a fölöstökömöt.

— Hát nem vágsz többet? — kérdezte tehetetlen indulatában a gazda.

— Nem — felelte nagy komolyan a legény. — Akkor nem bírok majd ebédelni, pedig úgy látom, szárma készül délre — bökött bicskájával a káposztáshordó felé.

— Oszt szereted? — „érdeklődött” fogát csikorgatva a tanyai Harpagon.

— Hú, de még mennyire! Hatnál alább sose adom — virtuskodott volna a béres, ám a gazda a szavába vágott:

— De a hasad istenit! Nem eszöl te délben az én szármámbul, az biztos! Fogd a motyód, osztán vigyen a kórság oda, ahunnan gyüttél, ördög b'on abba a bő gyetrádba bele! Engem nem fogsz kienni a vagyonombul, de nem ám! Kiteit az esztendő! !

A CSUTKÁRÓL ÉS ANNAK TÖBB IRÁNYÚ HASZNÁLATÁRÓL — A MÚLTBAN

Részesek dolgoztak a fukarságáról közismert öreg gazdaházaspár tanyáján.

A férfi folyton egyruhában járó, zsugori vénember volt, de azért — meg kell hagyni — tisztelték, mert rangot és tekintélyt mindig a föld adott erre mifelénk.

Ugyanilyen garasoskodó öregasszony volt a feleség, olyan, aki még a városban lakó unokáinak is csak pénzért adta a tökmagot a piacon.

— Te мүké vagy? — szokta volt kérdezni őket, amikor valamelyikük megállt a kosara előtt egy fertály tökmagért.

— A Janié — felelte a kérdezett onoka.

— No, várj csak! — s azzal a szüle nagylelkűen még 3—4-szemet cseppentett a gyerek markába.

Szóval, megtalálta a zsák a foltját: összeillettek a férjével.

Ezeknél dolgoztak a részesek, akik nem bentkosztosak voltak, hanem saját kenyerükön szegődtek. Ám, a gazda, hogy jobban menjen a takar-

mányrépa szedése, jó vacsorát ígért nekik munka utánra. Hajtottak is az emberek, hogy kiérdemeljék a beígért kolbászos paprikást, de bizony hiába. Vacsorátajt — ég nyelte-e, föld nyelte-e, — a gazda eltűnt, a színét sem látták. A gazdáné meg azzal mentegetőzött, hogy elaszabadult a borjú a kötélről, s egész délután azt kellett hajkurászni. — De majd holnap, meglássák! . . . — hitegette őket. Másnap azonban — piac lévén — az asszony bement Zentára egy kis ezzel-azzal „árulkodni” —, s csak sötétedés után ért ki a tanyára. Ilyenformán a főzésből megint nem lett semmi.

Harmadik nap reggel meg az történt, hogy a szüle békát talált a tejeleves köcsögben, s mivel sajnálta a rárakodott tejfölt, hát végignyalta a varangyot, mielőtt a falhoz vágta volna. Fel is puffedt a szája, s egész nap dagadt képpel járt-kelt a tanyában, s ez ismét jó alkalom volt arra, hogy a vacsora-főzés másnapra halasztódjék.

De ezt a cigánykodást már a munkások is megsokalták. Úgy álltak bosszút, hogy másnap reggel az egyik részes, amikor a gazdáék nem láthatták, beosont a fityibe*. A tetthelyen aztán az egészségügyi papírossá avanzsált csutkát alaposan bedörzsölte a kezeügyében lévő istentelenül erős zöldpaprikával.

Búzáat rostáltak éppen a tanyaudvaron, s így jól látták, amikor a gazdáné úgy déltájt a „hüvös ülőke** felé tartva a bajára indult. Alig volt bent azonban egy-két percig, hirtelen kivágódott a hajzli*** ajtaja, s a hátulját fogva a szüle korát meghazudtoló fürgeséggel inalt a konyha felé. Még az udvarra is kihallatszott, ahogyan jajveszékelt:

— Jajjajajj, eszi is, meg csíp is!

Csak jó óra múlva jött ki az urával (addig a lavórban kuksolt szegény), s keresték ketten a corpus delicti-t, azaz a bűnjelet, de már nem találták.

— Úgy látszik, mégiscsak beledobhattam — vélte az asszony.

— Hát azt rosszul tetted! — zsémbelt a gazda. Mondtam mán nemegyszer, hogy nem köll bedobni. Milyen jó lett vóna még az a csutka a katlan alá gyújtósnak . . .

* A W. C. régi, népies neve

** A W. C. régi, népies neve

*** A W. C. régi, népies neve

RÉSZES FURFANG

Kanizsai földön, a fukarságáról messze vidéken ismert nagygazdánál törték a részesek a kukoricát. Híréhez méltóan, a gazda hajtotta őket, folyton a sarkukban járt, mert félt az esőtől. Hogy nagyobb kedvvel dolgozzanak, jó vacsorát meg köttespogácsát ígért nekik estére.

A napi munka végeztével — jóval sötétedés után — hozta is a gazdáné a beígért paprikást. Igaz, a köttészta elmaradt, de annál nyájasabb szóval biztatta a részeseket:

— Fogyasszák, emberek! Válogassák! A húsát is!

Mikor a bográcsnak már fénylett a fenéke az emberek törölték szemüket, szájukat, s a fosztáshoz láttak.

— Te találtál húst? — kérdezte az egyik részes a másikat fosztás közben.

— Nem én, hallod.

— Hogy az a magasságos... Mer' én sem.

Kisült, hogy nagyon is „szirma” volt az aznapi vacsora, s nem véletlenül tálalták azt a gyenge holdvilágnál. Még másnap is erről agyvégyeztek reggeli szalonházás közben az emberek, s szidták a gazda fukar anyját, feleségestől, mindenestől, ki még a vacsorájukat is kétszer enné meg — ha lehetne.

Éppen ott csatarászott, begyeskedett körülöttük a tanyaudvar büszkesége: egy hatalmas bakpulyka. Sátorozva söprögette a gyepfüvet, s odaoda lublubolt az őt bosszantó munkásoknak.

— No, emberek, lesz már estére hús a bográcsban! Méghozzá pulyka! — szólt az egyik igen sokat próbált napszámos. — Gyere csak Jóska! — intett suttyó fiának.

A szalmakazal takarásában elkapták a pulyka nyakát, majd a részes a markában tartott és elkészített méregerős, feferoni paprika csumájával kegyetlenül bedörzsölte a pulyka hátulját.

Szegény jószág! Abbahagyta már a pöffeszkedést, s nagyokat rikkantva, ugrabugrálva inalt a tanyaudvar felé.

— A pulyka, jajjajajjja... A pulyka! — veszikölt a gazdáné, amikor megpillantotta a kecske módjára szökdelő pulykakakast. — Mi történt vele? — futott ki kezét tördelve a részesekhez.

— Nem tudjuk. Mink is úgy vettük észre, amikor kiszaladt a kukoricásból.

— Biztosan darazsat nyelt! — „vélte” az egyik.

— Fenét! — tette hozzá a másik. — Vész van abban. Az van most! Az asszony monta a hét végén, amikor otthun vótam, hogy döglük a liba.

— Jó mondod — tódította a másik. — A mi kakasunk is éppen így csinált, mielőtt az asszony el nem vágta a nyakát.

— Balta köll ennek is! — „segített” a harmadik.

A nem hiába. Maga a gazdáné kérte őket, hogy hát akkor, ha mán így van, fognák meg szegényt...

Aznap este már nem kellett biztatni a részeseket. Kínálás nélkül is találtak húst a krumpli között. Pedig — még hódvilág sem volt.

A DRÁGA PAMPUSKA

Az egyik igen fösvény Zenta környéki nagygazda fiáról mesélik, hogy örökölte apja fukar természetét, s ahol lehetett ott rövidítette meg a munkásait. Szokása volt részt venni a cselédek és a részesek közös étkezésein, no persze csak mint szemlélő. Rendszerint földre terített zsákokon két sorban ülve ettek az emberek, és a gazda ilyenkor le-föl sétálgatva figyelte meg: ki a pákosztos, meg a nagybélű, falánk részes, hogy azt legközelebb már ne fogadja föl.

Mint mondják, igen hitvány kosztot tartotta az embereit. A reggeli szeparált tejből, sovány túróból, hagymából és kenyérből állott. Ha volt is szalonna, az is ledarabolva: minden munkásnak egy-egy darab.

Egy közös ebéd alkalmával, amikor az emberek már szemüket-szájukat törölték a sűrű bableves után, s már úgy látszott, hogy más nem lesz, ehol ni! Hozza Julis, a szakácsné a második fogást: egy óriási cseréptalat, tele pampuskával. Jó nagy darabok voltak, szalagosak. Fülíg szaladó nyájasággal biztatott mindenkit:

— Vegyenek, emberek! Vegyenek! Tik is lányok! Ne sajnáljátok!

Még a gazda is kínálgatta:

— Csak fogyasszátok! Tinektek süttük.

Nem is szabódott a nép. Ki hármat, ki ötöt, Döme meg a bő gyetrájú részes éppen tizennyolcat vágott be, s dicsekedve veregette magát köldök-tájon:

— Gazduram, éppen egy körösztre való van odabent!

A gazda csak mosolygott, s láthatólag kedve tellett abban, milyen kapós lett Julis asszony fánkja.

Az idősebbeknek, akik már régebbről is ismerték a gazdát, gyanús volt ez a bőkezűség, s mondták is, hogy azt az ideodáját, nincs itt rendben minden, emberek —, de a többiek nem hallgattak rájuk.

A napszamosok bérét szombat esténként olvasták le kinek-kinek a markába.

A hét végén a gazda is odaállt a pénztáros mellé, s a nyolcdináros napszamból mindenkinek levont bizonyos összeget — a pampuska árának fejében, méghozzá egy dinárt darabjáért.

Az emberek szentségteltek, s bizonygatták, hogy nem így volt az egyezés, hanem úgy, hogy nyolc dinár kosztal együtt. Miért vonja hát le az úr a pampuska árát?

— Azért vonom le, mert ebédre jó, tőrös, zsíros bableves vót kenyérrel. A pampuskára csak azt mondtuk: vegyetek. Tik vettetek, ettetek — hát most fizessétek is meg!

MI IS HÁT A SZEGÉNYség?

Két legényfia volt az öreg Zsoldosnak, meg hatvan lánç földje. Amikor az idősebb fiú megnősült, nem vált ki a családból, hanem az új asszonnyal otthon maradt továbbra is apja gazdaságában. Idő teltén azonban a menyecske, ki már ugyancsak ráunt arra, hogy folyton az anyósa oldalán cselédkedjen, addig rágta az ura fülét, amíg az meg nem embe-relte magát, és ki nem makacsolta apjától a kisebb tanyát a 30 lánç föld-del együtt.

Az öreg Zsoldos, aki világeletében magának való, amolyan „kaporó” ember hírében állt, nem szívesen ugyan, de kénytelen volt engedni, s e szavakkal ruházta át a tanya meg a 30 lánç tulajdonjogát elsőszülött gyermekére:

— Ne, az anyád istenit! Itt van, oszt vigyen a fene! Maj’ megtudod a saját zsírodon, hogy mi is az a szegénység!

MIKOR LESZ ITT MÁS VILÁG?

A huszas évek végén B. B. nagygazda falrakó munkában jártas napszám-most fogadott a vedlett falú pajta helyrehozására. Sokallotta ugyan, amit kért az ember, de végül csak ráállt az alkura, mert még mindig jóval olcsóbb volt, mintha mesterrel csináltatja.

Néhány évre rá — a nagy gazdasági pangás idején — újból ezt a tíz körme után élő, ügyes szegényembert fogadta meg az istálló kikapasztásá-hoz. Amikor megkérdezte tőle, hogy mit kóstál a munka, azaz mennyi napszámot kér, az ember azt válaszolta: Csak annyit, amennyit legutóbb kapott a pajta lesaralásáért.

— No, hé — figyelmeztette B. bácsi — hát nem tudod te, hogy azóta változtak az árak? Olcsóbb lett a búza meg a kukorica, meg — osztán esett a hús meg a szalonna ára is! Más világ van ám már, hallod-e?! — okította volna ki napszámosát az öreg.

Villant egyet a napszámos szeme, s odafordulva a gazdához, így vágott vissza:

— Tudja, mikor lesz itt más világ B. bátyám?

— ?!

— Majd akkor, amikor maga fogja tapasztani az én istállómát.

ANNYIT LE A KERÉK, AMENNYIT FÖL

Azt tartották régen, hogy a szegény ember nem jut zöld ágra — ha csak föl nem akasztja magát. De azért már akkor is került szerencsés ember, aki szegény sorsból emelkedett a jó módba, csakhogy az ilyen rendszerint el is bírta magát. Kevély lett, pöffeszkedő, s ugyancsak lenézte egykori sorstársait.

Egy ilyen fölkapaszkodott oromi gazdáról meséli a fáma, hogy amikor reggeliző napszámósi kukoricakenyeret ettek, rátartian megkérdezte tőlük:

— Osztán, nem töri a szájpadrástokat?

Évek múltán, a nagy gazdasági pangás idején, a kevély gazdát elérte a sorsa: elúszott a föld, s ő is ugyanolyan rongyon-gyült, nincstelenné lett, amilyen annak előtte volt. Családjai elhaltak, egyedül élt, s öregségére csak kínlódott, mint a káposzta hús nélkül. Ekkor már ő is napszámósok között ette a kukoricakenyeret, s csendes volt, miként bőjtben a mézárszók.

Egy közös reggeli alkalmával az egyik kukoricakenyérre született napszámós nem kis kárörömmel megkérdezte:

— No, nem töri ken'nek a száját a kukoricakenyér? — emlékeztetve egykori munkaadóját pökhendi magatartására.

Halkan jött a szó a bajúsz alól:

— Változik a gusztus, öcsém!

MIRE KELL A KENŐCS?

Zentára készülődik látogatóba a tornyosi gazda, s a városi divattal haladni kívánó nagylánya megkéri: hozzon a részére a patikából valami pomádét.

— Milyet adjak? — érdeklődik az apától a patikáros kisasszony.

Bizonytalan hümmögés és vállvonogatás után derül ki, hogy nem a gazdának, hanem a lányának kell a krém.

— Pattanásrul-e vagy hogy tán szeplőről? — Éjjelre vagy nappalra kéri? — hangzik az újabb kérdés.

Fölszalad a magyar szemöldöke:

— Éjjelre vagy nappalra? Affenét! Egész hónapra!

ÚRI STIKLIK

Bácska és vele a Tisza mente, valamikor híres volt bőkezű és mutatós földbirtokosairól, azoknak napokig tartó, olykor hetekbe nyúló dínomdánomairól, viselt dolgairól.

Az elpocakosodott és hájba temetkező vidéki kiskirályok „úri” gesztusait erre mifelénk is sokáig el-elemegették anekdotázás közben a régiek, de ma már lassan elfelejtődnek, kikopnak a maradékok emlékezetéből a hajdani virtuskodás példái.

Egyet-kettőt azért sikerült még a fogyó múlt emlékei közül megmen-teni, mutatóba az egykori nagygazda mentalitás és „úri sikk” jellemző adalékeként.

Hozzá kell tennünk, hogy Zentán és környékén nem annyira nagybir- tokosok, mint inkább csak módosabb gazdák éltek, de mulatásban és vir- tuskodásban ők sem igen maradtak le a többiektől. Bizony — ahogy me- sélik —, a Tisza mentén is sok jó termőföld elúszott a trombita- és mu- zsikaszón annak idején . . .

*

Egy nagygazdáról azt meséli a fáma, hogy a tanyán rendezett „uri muri”-hoz Csantavérről vitette ki a cigányokat a nagy tanyára. Hogy jobb kedvvel húzzák, mindegyik zenésznek választási malacot ígért.

Állta is a szavát, s a happaré végén a banda tagjai ragyogó arccal vit- ték hazafelé a hónap alatt éktelenül visító malacokat. Ám, alig értek ki a tanyáról, megállt bennük az üdő. A gazda parancsára a cselédek utánuk eresztették az ólaktól a malacsivítástól felajzott anyakocákat, s azok vad rőfögéssel rohantak a cigányok után. Szegény muzsikások! Inaltak volna, de mivel egész éjjel talpon állva húzták, no meg ittak is közben, így hát nem bírták szusszal. A bőgős már a bekötő út végén elhajította a maga malacát, de a klarinétost — mesélik — fél dülő hosszan kergette a felbőszült anyadisznó.

*

Kazinczi Dénesről — istennyugosztalja! — mondják, hogy jó mulató, derűs lelkű földesgazda volt, aki élt-halt a cigánymuzsikáért. Szépen tu- dott mulatni, s a zenészek is szívesen húzták neki, pedig nemegyszer lóvá tette őket.

Egyszer is — beszélük —, még vasárnap délelőtt elkezdte húzatni ma- gának a vendéglőben. Hol vígat, hol siratósat. Brummogott a bőgő, csen- dült a pohár, ő meg többször is odakiáltotta a prímásnak:

— Húzzátok, romák! Mindegyiktek egy zsák buzát kap a végén tü- lem!

Össze is villant a zenészek szeme, s apait-anyait beleadva a muzsikába, ríkatták reggelig a hegedűket. Hajnali háromkor, amikor már derengett odakint, azt mondja Kazinczi:

— Ácsi! Most pedig mindnyájan hazamentek, és ki-ki hoz magával egy jó zsákot. Ha lehet minél nagyobbat! De szaporán ám, hé, mert kocsi-ra ülünk, oszt megyünk a tanyára! Ott a buza — tette hozzá magyarázólag.

Elsiettek a muzsikások, és mi mást tehettek, a szomszédokat verték föl hajnali álmukból kölcsönzsákért. Végre összeszedelőzködtek. Ki buzás-, ki krumplis-, ki meg nagy zsidózsákot hozott magával, már amilyen a keze ügyébe akadt, illetve amilyet kapott.

— No, üjjetek föl, oszt gyerünk, mer vár odakinn a dolog! — csapott a lovak közé Kazinczi. Jó lovai voltak, trappba mentek a tanyáig, istentelenül összerázta a féder nélküli parasztkocsin kuksoló cigányokat.

Amikor a tanya közelébe értek, azt mondja a gazda a zenészeknek;

— No, itt szájjatok le, osztán tömjétek jó tele a zsákokat buzával!

A cigányok Kazinczira néztek.

— Há, miféle búzával?

— Ehun van'e! — mutat az a még talpon álló érett gabonára.

— Hát ilyen buzára gondutá, hogy az iz egyen meg te...!

— Persze, hogy ilyenre — mondja Kazinczi. — Nekem más buzám nincsen. Buza — buza!

No, erre a magyar nóta daliáiból is kitört az anyatermészet. Zokszavakban gazdag nyelvük minden átkát szórni kezdték a gazdára, s mondták, ahogy a szájuk szögletén kifért:

— Essen beléd a süly, te ilyen, te olyan, de aztán úgy ám, hogy soha ki ne gyűjjön!

— Gyepesedjen be az udvarod...!

— B... meg a buzádat!

— Add el, oszt vegyél magadnak koporsószőget!

Kazinczi azonban mosolyogva állta a sarat. Amikor lecsillapodtak kissé, akkor már csak arra kérték:

— Ha már kihosztál, vigyé vissza bennünket, verje meg a ragya azt a vörös pofádat!

— Nem lehet ám — szabadkozott Kazinczi —. Nem érünk rá. Nem lássátok, hogy most akarunk aratni?

Azzal lovai közé vágott, s otthagya a harmaton a megrökönyödött zenészeket. Azok meg — mi mást tehettek, szegények — etetve Kazinczit a fenével, hónuk alatt az üres zsákkal kedvetlenül indultak hazafelé.

MI AZ, AMI FELÉR HAT TINÓ ÁRÁVAL?

Vincze Dezsőre, a kanizsai földeken élő egykori földbirtokosra még bizonyára emlékeznek a maradékiak.

Nőt és társaságot szerető, mulatós kedvű ember hírében állott, aki ha bevette magát valamelyik hangulatos csárdába, napokig nem mozdult ki onnan. A kispiai meg az ostorkai zenészek sokat tudnának mesélni úri gavallériájáról . . .

Azt is megcselekedte, hogy dologidőben befogott, fölpackolta a részes munkásokat a kocsira, s beállított Bözsikéhez, a suplyáki csárdába. Három nap és két éjszaka mulatott velük, s aki kitartott, aki nem dőlt ki mellőle, annak éppen úgy kijárt a napszám, mintha kapált volna.

Mesélik, hogy egyszer tinókat adott el a zentai vásáron, s utána beült a Hanyattlökibe-e vagy a Hajduskához-e, csak elég az hozzá, hogy a vásár után harmadnap állított haza a kocsisával.

Felesége, aki már jól ismerte párja tempóját, a szolgáló segítségével valahogyan ágyba dugta az urát, utána pedig a kocsist vette elő, aki kevésbé elázott állapotban az istálló jászolában vackolt meg, és pihente ki a vásár „fáradalmait”.

— Ugy-e, te János, eladtátok a tinókat?

— Eladtuk. Már hogyné adtuk vóna, mikor eladtuk! — motyogta a béres.

— De hun a piz?

— A piz? Hja, a piz az nincsen!

— Tán csak nem bolondultatok meg? Elmulattátok az egészet?

— El ám! — csillant fel a kocsis szeme. — De ne búsuljon, tekintetes asszony! Tanútunk is két olyan nótát rajta, amék fölér hat tinó árával!

BORÚRA DERŰ

Vincze Dezsőről más történet is kering még a kanizsai földeken.

Egy nyári reggelen Szabadkáról fiákeron vitette ki magát a tanyájára, s persze a hosszú úton elpilledve sorra látogatta bérkocsisával a közbeeső fogadókat. Az utolsó — suplyáki — csárdát már fölöttébb kövér hangulatban hagyták oda, minek következtében a dülőúton egyszer föl is fordult a fiáker, de a rajta ülőknek még a hajuk szála sem görbült meg.

Kint a tanyán Vincze tekintetes úr csak úgy a lajbizsebből gavalérosan kifizette a fuvart, s elbocsátva a fiákerost, ledőlt pihenni. Csak délután érzett föl, s akkor vette észre, hogy — nincs sehol a pánztárcája. Pedig Suplyákon még megvolt. Arra emlékezett.

Szólt a tanyásbéresnek, elmagyarázta, hogy hol dőlt föl vele a fiáker, és küldte, nézzen széjjel, hátha ott esett ki a bugyelláris.

Elment az ember, s alig egy óra múlva hozta is a pénztárcát; ott találta meg a tetthelyen, a szamártövis között.

Dezső úr elvette a degeszre tömött bukszát, kinyálazott belőle egy piros hasú húszdinárost — körülbelül két napszám ára formán lehetett akkor —, és így szólt:

— Itt van, János, ez a tied! Eridj be Kanizsára, vegyél egy kötelet, osztán akaszd föl magad az első fára!

— Miért, tekintetes úr?

— Mert ilyen marha vagy, fiam, azért. Engem ennek a pénznek az elvesztése nem tett volna szegényebbé, belőled meg gazdag embert csinálhatott volna. Dehát... ha te ilyen élhetetlen istentaszajtottá vagy, ki tehet arról...

Leforrázva ódalgott el a béres, s csak akkor derült föl a képe, amikor öblös hangján utána szólt a gazda:

— Azért ne lógasd az orrodát, no! Eredj az istállóba, vezesd ki a Virágot, és kösd a te fészeredbe! — a bornyújával együtt!

Hát ilyen ember volt.

Atomkorszakban népi anekdotát gyűjtögetni nem látszik éppen korszerű vállalkozásnak — magam mégsem tartom elherdáltnak az erre fordított időtöltést. Ugyanis, ezeknek a népi élceknek és tréfás történeteknek az értéke nem csupán egészséges humorukban, hanem elsősorban abban rejlik, hogy egy letűnt életforma társadalmi visszasságait és emberi gyarlóságait is képesek megmutatni. Azaz: a szórakoztatáson túl kort is, embert is ábrázolnak. Az egykori nincstelenek és gazdáik hétköznapjainak emlékezetét mentik át az utókor számára, s egyik-másik csattanós história akár kordokumentumként is megfelelhethetne. Gyűjtésük tehát nemcsak hogy nem felesleges munka, hanem szolgálat, amely talán még a néprajztudomány körén is túlmutat.

Őszintén szeretném, ha ez a szerény közlemény más pedagógustársakat is hasonló gyűjtőmunkára ösztönözne.

Rezime

Anegdote iz Sente

Autor teksta, već dvadeset godina marljivo prikuplja folklorno blago Sente i okoline. Madjarsko stanovništvo tog dela Bačke i danas neguje svoje narodne tradicije, već je objavljeno nekoliko publikacije narodnih pesama i balada toga kraja.

Ovaj izbor iz obimne sakupljene gradje anegdota iz Sente ukazuje na smisao za humor te sredine, a ujedno je i živa ilustracija društvenih nejednakosti u prošlosti. „Heroji” ovih anegdota su redovno oštro diferencirani na dva pola: s jedne strane su gazde, vlasnici zemlje, s druge strane su opet siromašni, sluge, biroši, koji su prinudjeni da gazdama rade. I kao obično, u tim anegdotama uvek sluge „pobedjuju”, služeći se lukavstvom, u svakoj prilici nadmudruju škrte gazde.

I kao u anegdotama drugih mesta, u senčanskim anegdotama isto se pojavljuju poznati likovi malih mesta: popovi, žandari, vojnici i pastiri, kao i lepe žene. Ovi tekstovi nisu bez naturalizma, ali ovaj pristup je bio samo orudje, da siromašni mali čovek na svaki način učini smešnim mesne „velikane”, gazde, popa i druge.

Resümee

Anekdoten aus Zenta

Der Verfasser sammelt fleißig schon seit zwanzig Jahren die Folkloreschätze von Zenta und dessen Umgebung. In diesem Teile von Bácska pflegt die Ungarische Bevölkerung auch heute ihre Volkstraditionen, schon sind manche Publikationen von Volksliedern und Balladen aus diesem Gebiet veröffentlicht worden.

Diese Auswahl aus der Menge gesammelter Anekdoten aus Zenta deutet auf den Humorsinn dieser Umwelt hin und gleichzeitig ist diese Auswahl eine lebende Illustration der gesellschaftlichen Ungleichheiten in der Vergangenheit. „Die Helden” dieser Anekdoten sind schaff differenziert: auf einer Seite stehen die Herren, die Landwirte und auf der anderen Seite stehen wieder die Armen, die Diener und die Knechte, die für die Herren zu arbeiten gezwungen sind. Und wie immer, in diesen Anekdoten „siegen” immer die Knechte, indem sie mit Schlauheit ihre geizigen Herren überlisten.

Ebenso, wie in den Anekdoten anderer Ortschaften, erscheinen in den Anekdoten von Zenta die bekannten Gestalten der kleinen Ortschaften: Pfarrer, Gendarmen, Soldaten und Hirten, wie auch die schönen Frauen. Die Texte sind nicht ohne Naturalismus, aber dieser Zutritt ist nur ein Mittel, womit der arme Mensch auf jeder Weise die „Großen” der Ortes, die Herren, den Pfarrer und andere lächerlich macht.